

Архетипний аналіз сучасного стану міжнародної безпеки України

Archetypal Analysis of the Current State of International Security of Ukraine

Ірина Яремко¹, Юрій Мазур², Вероніка Карковська¹, Уляна Лукашевська¹

Iryna Yaremko, Yuriy Mazur, Veronika Karkovska, Ulyana Lukashevka

¹ Lviv Polytechnic National University

12 Stepana Bandery Street, Lviv, 79013, Ukraine

² Company "Trial"

122 Zamarstynivska Street, Lviv, 79058, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.63-5](https://doi.org/10.22178/pos.63-5)

JEL Classification: K40

Received 20.09.2020

Accepted 26.10.2020

Published online 31.10.2020

Corresponding Author:

Ulyana Lukashevka

ulya_brodka@ukr.net

© 2020 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. Розкрито зміст і сучасний стан міжнародної безпеки з урахуванням динамічного зростання нових викликів та загроз, набуття нових ознак "традиційно" визаним. Архетипний аналіз сучасного стану національної та міжнародної безпеки як однієї з глобальних проблем людства, дослідження змісту і координат категорій "національна безпека" та "сучасні загрози та виклики національній безпеці" потребують більш детального дослідження, зокрема конкретизованішої формалізації. Динамічно зростаючий спектр нових загроз і викликів вимушено спричинили те, що уряди багатьох країн переглядають традиційні підходи до розв'язання проблем безпеки. Наведено і визначено існуючі проблеми у формуванні ефективних і дієвих засобів та механізмів забезпечення міжнародної безпеки. В умовах глобалізації основні загрози можуть мати негативні наслідки не лише для окремої держави, а й для всієї світової спільноти, оскільки зникають небезпеки для окремих індивідів та конкретних країн, а натомість з'являються небезпеки для окремих регіонів та глобальної світової системи загалом. Проаналізовано дієвість інститутів забезпечення міжнародної і національної безпеки, наведено фактори і сфери викликів і загроз та відзначено динамізм їхнього зростання. Важливим засобом стримування викликів і загроз вважається міжнародне право, яке в організації світового правопорядку завжди визнавалося вагомою складовою загального механізму безпеки. Норми цього права в сучасних умовах висуваються на перший план у міжнародній безпековій системі як дієвий засіб установлення правопорядку в складній конфігурації міжнародних відносин. Міжнародне право у процесі свого розвитку само по собі стає складною багатогалузевою системою, безпосередньо зазнаючи якісних змін і у системі безпеки загалом, а також і в характері його використання в різних сферах. Узагальнено сучасний стан міжнародної безпеки, сформульовано висновки про необхідність вироблення суттєво нового підходу до підвищення міжнародної безпеки країни та запропоновано окремі аспекти удосконалення механізмів попередження, подолання і послаблення сили впливу існуючих викликів і загроз.

Ключові слова: архетипний аналіз; безпека; виклики; загрози; фактори; сфери; міжнародна безпека; система засобів; міждержавні інститути; громадські організації.

Abstract. The content and the current state of international security are revealed, taking into account the dynamic growth of new challenges and threats, the acquisition of new features «traditionally» recognized. Archetypal analysis of the current state of national and international security as one of the global problems of mankind, the study of the content and the coordinates of the categories «national security» and «current threats and challenges to national security» require more detailed research, including more specific formalization. The rapidly growing range of new threats and challenges has forced a lot of governments to reconsider traditional approaches to security. The existing problems in the formation of effective and efficient means and mechanisms

for ensuring international security are presented and identified. In the context of globalization, the main threats can have negative consequences not only for an individual state, but also for the entire world community, as dangers for individuals and specific countries disappear, and instead there appear dangers for individual regions and the global system as a whole. The effectiveness of the institutions of international and national security is analyzed, the factors and spheres of challenges and threats are given and the dynamism of their growth is noted. An important means of deterring challenges and threats are international law, which has always been recognized as an important component of the overall security mechanism in the organization of the world order. The norms of this law in modern conditions come to the fore in the international security system as an effective means of establishing law and order in the complex configuration of international relations. International law in the process of its development in itself becomes a complex multi-sectoral system, directly undergoing qualitative changes in the security system in general, as well as its use in various fields. The current state of international security is summarized, conclusions on the need to develop a significantly new approach to improving the country's international security are formulated and some aspects of improving mechanisms to prevent, overcome and reduce the impact of existing challenges and threats are proposed.

Keywords: archetypal analysis; security; challenges; threats; factors; spheres; international security; a system of means; interstate institutions; public organizations.

ВСТУП

Проблеми забезпечення необхідного рівня й підтримання безпеки певного територіального простору були актуальними протягом усього існування людства. На сучасному цивілізаційному етапі з низки сукупних факторів такі проблеми для кожної країни стали однією з центральних як всередині, так і в міжнародному вимірі. Існуючі проблеми із формування ефективних та дієвих засобів і механізмів забезпечення міжнародної безпеки на фоні зростаючих викликів та загроз актуалізують вироблення теоретико-прикладного змісту адекватних систем для практичного втілення захисних функцій різного типу. Участь у розробці таких програм, крім державних інституцій, беруть як окремі ініціативні громадяни, так і певні соціальні групи чи громадські організації різних країн, а також міжнародні організації, втягуючи у ці процеси світове співтовариство загалом. Як соціально-економічне та політичне явище, система міжнародної безпеки обслуговує інтереси та потреби більшості держав міжнародної спільноти, стаючи на теперішній час пріоритетом в головних мотивах цивілізаційного поступу.

Динамічно зростаючий спектр нових загроз і викликів вимушено спричинили те, що уряди багатьох країн переглядають традиційні підходи до розв'язання проблем безпеки. Синтез різних факторів впливу на безпеку змушує держави змінювати не тільки свої підходи до

визначення суті нових загроз і викликів, а й розробляти нові інструменти їх нейтралізації. Нові загрози носять транснаціональний характер, а тому боротися з якими одна країна просто не може. Тому питання міжнародної безпеки сьогодні є актуальним як ніколи.

Актуалізація питань щодо попередження, усунення та подолання сучасних загроз та викликів в національній чи міжнародній безпеці у геополітичній сфері отримали найбільш об'ємного розкриття, як це визнається у предметній сфері теоретико-прикладних знань, у працях таких вітчизняних дослідників: І. Біласа, О. Коломійця, М. Кулініч, А. Падеріна, Г. Перепелиці, Г. Ситника, Р. Скриньковського, Т. Стародуб, Н. Титаренко, В. Ціватого та Л. Чекаленко. Проблемами вироблення адекватних механізмів і засобів подолання загроз та викликів сучасній міжнародній безпеці розкриті і в розробках багатьох зарубіжних дослідників, зокрема таких, як Е. Азер, А. Ахарія, А. Беттлер, С. Браун, Б. Броді, А. Возженіков, А. Волферс, М. Каплан, Д. Кауфман, У. Ліпман, Г. Моргентгау, О. Прохожев, Є. Ротшильд, С. Стрендж, Д. Тренін, К. Холсті, С. Хофманн та інші.

Попри велику кількість різноспрямованих досліджень щодо появи нових в контексті з існуючими викликами і загрозами безпеки, та з урахуванням раніше сформульованих теоризованих напрацювань, багато невирішених проблем залишаються як у самій теорії, так ще більшою мірою в практичній організації

міжнародної безпеки. Проблематичність вирішення ситуації ускладнює, насамперед, відсутність системності стосовно самого змістового наповнення понятійного апарату у цій сфері. У сучасній науці поняття міжнародної безпеки стає усе більш складним, багатограним, не має чітких меж і структури, єдино визнаного рівня вагомості кожного окремого елемента в системі. Цю проблематику слід вважати базовою і такою, що створює перепону до вироблення різними внутрішньодержавними і міжнародними суб'єктами єдино узгоджених і обґрунтованих пропозицій щодо доцільності впровадження тих чи інших конкретних методів та моделей управління безпекою на національному й глобальному рівнях.

Метою статті є архетипний аналіз складових і ціннісних засад сучасного стану національної та міжнародної безпеки, як однієї з глобальних проблем людства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження змісту і координат категорій “національна безпека” та “сучасні загрози та виклики національній безпеці” потребують більш детального дослідження, зокрема конкретизованішої формалізації. Зважаючи на глобальні зміни, які виникли в епоху глобалізації, коли світ став більш взаємопов'язаним та взаємозалежним [4], питання транснаціональної координації у сфері безпеки набуло особливої гостроти. Передусім значимим стає завдання класифікації причин, які впливають на стан нинішньої системи міжнародної безпеки. Тобто, потреба системно дослідити цю вагому для світової спільноти проблему. Напрацювати ефективні заходи для її розв'язання, що забезпечить стабільність і мир в умовах зростання міжнародної напруги [6, с. 3], стала невідкладною.

Модель аналізу безпеки в контексті загроз вимагає все ж певних уточнень та поправок. Часто загрози сприймаються як дуже широка група явищ, що негативно оцінюються. Проте частина явищ має характер не реальних загроз, а викликів для безпеки окремих держав. Але, якщо вчасно не відреагувати на них, то вони можуть трансформуватися у загрози для безпеки цілих народів та держав і мати негативний вплив на формування світової безпеки. Об'єктивне визначення загроз пе-

редбачає чітке усвідомлення параметрів, поза межами яких певне явище втрачає можливість саморегуляції та потребує зовнішнього втручання для збереження стабільності соціальної системи нівелювання факторів загрози [12, с. 181].

Традиційно міжнародну безпеку переважно класифікують за: а) масштабами – безпека національна та регіональна; б) сферами забезпечення – безпека у військовій, політичній, економічній, гуманітарній; в) суб'єктивністю – безпека людини, суспільства, держави. У будь-якому разі поняття “безпека” втілює у собі комплекс політичних, економічних, екологічних, інформаційних, гуманітарних та інших аспектів, що розкривають його зміст. Залежно від масштабів виміру розрізняють національний, регіональний і глобальний рівні сучасної цивілізаційної безпеки. Така типологія пов'язана з найважливішими просторовими категоріями геополітичної теорії, до яких належать державна територія, геостратегічний регіон, геополітичний регіон і світовий геополітичний простір [11].

В узагальненому розумінні сучасний зміст “міжнародної безпеки” ототожнюється з організацією такого типу світового порядку, у якому створені нормальні міжнародні (транснаціональні) умови для вільного розвитку держав та інших суб'єктів міжнародного права. Незаперечним і загально визнаним є факт, що у XXI ст. змінилися уявлення про зміст безпеки як у свідомості науковців, політиків, представників органів державної влади, так і на суспільно-побутовому рівні: гібридність загроз не є новелою, а ось розуміння того, що повернення до життя “по-старому” уже не буде, є абсолютним трендом. Криза системи ліберального устрою замінюється як на національному, так і міжнародному рівнях.

На теперішній час діапазон загроз глобальній, регіональній, у тому числі і європейській безпеці, змінився повністю. Як приклад, до нових викликів наводяться факти неконтрольованої міграції або демографічні диспропорції, які розглядаються взаємопов'язано з іншими проблемами. Так само, проблему організованої злочинності дуже важко відокремити від проблеми відмивання грошей і корупції. Тобто більшість загроз та викликів часто є взаємопов'язаними та взаємозалежними [8, с. 19], що й вимагає перегляду всієї системи забезпечення міжнародної безпеки.

Новий підхід до проблем безпеки передбачає і нове розуміння її комплексного характеру. Поняття “безпека” у найбільш загальному значенні характеризує конкретний стан і ступінь захищеності будь-якої держави та її спроможність протистояти внутрішнім і зовнішнім викликам і загрозам. Водночас під безпекою розуміють діяльність людей, суспільства, держави, світового співтовариства щодо виявлення, запобігання, послаблення, усунення та відвернення загрози, здатної спричинити значні матеріальні та духовні збитки, негативно вплинути на подальший розвиток [7].

В умовах глобалізації основні загрози можуть мати негативні наслідки не лише для окремої держави, а й для всієї світової спільноти. Оскільки зникають небезпеки для окремих індивідів та конкретних країн, а натомість з'являються небезпеки для окремих регіонів та глобальної світової системи загалом. Простим доказом цього можуть бути навіть внутрішні державні конфлікти, які привертають увагу перш за все держав-сусідів. Часто призводять до втручання міжнародних організацій у врегулювання з метою недопущення їх ескалації, що призводить до появи таких же конфліктів в інших країнах, які мають подібні проблеми.

Складність розв'язання вище перелічених загроз зумовлює вироблення узагальнених принципів, на яких вибудовується базова основа – сучасна система міжнародної безпеки. Витоки формулювання сучасної концепції міжнародної безпеки впливають із загального характеру загрозливих явищ. Тобто однакового рівня їхнього впливу на безпеку для всіх країн, незалежно від їхньої ролі на світовій арені і стосуються міжнародного співробітництва у вирішенні проблеми безпеки та колективність дій щодо їх усунення. При цьому відзначається недостатність тільки одних силових засобів підтримання миру. Акцентується на важливості побудови основи і досягнення високого ступеня довіри в міжнародних стосунках, відкритості у міжнародній політиці, системному характері побудови безпеки [1].

Важливим засобом стримування викликів і загроз вважається міжнародне право, яке в організації світового правопорядку завжди визнавалася вагомою складовою загального механізму безпеки. Норми цього права в су-

часних умовах висуваються на перший план у міжнародній безпековій системі як дієвий засіб установавання правопорядку в складній конфігурації міжнародних відносин. Міжнародне право у процесі свого розвитку само по собі стає складною багатогалузевою системою, безпосередньо зазнаючи якісних змін і у системі безпеки загалом, а також і в характері його використання в різних сферах. Разом з тим, для практичного втілення його приписів міжнародним співтовариством відсутній дієвий наддержавний орган, здатний реально примушувати окремі міждержавні суб'єкти чи держави як такі до дотримання норм цього права. Єдиний інструмент глобального характеру (Організація Об'єднаних Націй), дедалі більше втрачає можливості реального втілення на практиці своїх статутних завдань. Основною метою цього утворення є підтримка міжнародного миру та безпеки, вживання ефективних колективних заходів для відвернення та усунення загрози миру, придушення актів агресії або інших порушень миру, вирішування мирними засобами міжнародних суперечок.

Сформована у глобальному просторі система міжнародної безпеки за останні роки неодноразово піддавалася серйозним випробуванням, – світ потрясли економічні та політичні кризи, соціально-етичні революції з використанням військових конфліктів. Виходячи з низки реально існуючих факторів (наприклад, анексія українського Криму Росією), неспроможності дії норм міжнародного права у багатьох випадках (аналітичні виступи політиків і державних осіб, наукові публікації) підкреслюється, що міжнародне співтовариство має колективну відповідальність за відношення поваги до міжнародного права та пошуку тривалих рішень найнагальніших загроз глобальному миру та безпеки. Тому остаточною відповідальністю Ради Безпеки полягає в тому, щоб докласти всіх зусиль, аби досягти цієї загальної мети та довести, що система боротьби з розповсюдженням ЗМЗ ефективно працює. При цьому можна відзначити, що питанню адаптації міжнародного права і міжнародного врегулювання відносин до реально існуючих викликів приділяється значна увага і окреслені контури посилення його дії (наприклад, система санкцій проти Росії).

У теоретико-прикладних оглядах виділяють характерну особливість сучасної системи міжнародної безпеки. В контексті розгляду

протистояння двох тенденцій: фрагментація і регіоналізація міжнародної безпеки, результатом чого є напруженість і суперництво; прагнення до глобальної стратегічного взаємозв'язку. Саме тому, проблематика становлення якісно нової системи міжнародної безпеки постає критично гострою і дедалі актуальнішою. Пояснюється не тільки її абсолютним значенням для збереження стабільного функціонування світового співтовариства, але й важливою основою для збереження людської цивілізації як такої загалом.

Початок XXI ст. характеризуються прогресуючим у всьому світі зростанням кількості соціальних, економічних, техногенних та екологічних загроз різного рівня й різнохарактерного типу. Формат сучасної безпеки характерний дедалі зростаючою складністю сукупних викликів і загроз, обумовлених синтезом технологічних, фінансових і політичних взаємозв'язків в соціально-економічних системах різного рівня. За своїм контуром такі системи стають все більш непередбачуваними з появою у них нових комбінацій у зростаючому параметрі ризику та загроз і, відповідно, масштабів їх наслідків. Крім того, виклики і загрози все більше перетворюються в самопідтримуючий процес, у якому зростає невизначеність причин і причинно-наслідкових зв'язків. Поява нових типів загроз безпеки, їх джерел та масштабів вимагає нових підходів до організації систем протистояння їм. Безперечно чіткий поділ типів безпеки на традиційні і нові виклики та загрози є досить умовним, оскільки і загрози, що існували раніше можуть набувати нового змісту.

На перший план в узагальненому розгляді архетипного аналізу міжнародної безпеки висуваються такі виклики і загрози: внутрішньодержавні конфлікти та громадянські війни; міждержавні конфлікти за участі не менше як двох суверенних держав; поширення зброї масового знищення та звичайних озброєнь; організована злочинність, що включає торгівлю наркотиками і діє у глобальному масштабі; тероризм, що виступає у формі недержавних озброєних груп; глобальні загрози і виклики, що включають конфлікти за доступ до обмежених енергетичних ресурсів, зміни клімату, руйнування довкілля, природні катастрофи, відмивання грошей, бідність, епідемії тощо [9].

У сучасному світі найочевиднішими визнаються такі загрози: міжнародний тероризм, екологічні проблеми, ядерна небезпека, етнічні і релігійні конфлікти, неконтрольована міграція, а також організована злочинність. Такі загрози і виклики часто взаємопов'язані та взаємозалежні. Вони мають транснаціональний характер і спричиняють небезпеку не тільки якійсь конкретній країні, а й усьому європейському та міжнародному співтовариству. Саме динамізм і непрогнозованість появи нових загроз і викликів змусила уряди багатьох країн переглянути традиційні підходи до розв'язання проблем своєї безпеки. Глобалізація змушує держави змінити не тільки свої підходи до визнання і визначення суті нових загроз і викликів, а й розробити нові інструменти їх нейтралізації. Україна, як самостійна держава, також долучена до процесу регулювання глобальних проблем міжнародної безпеки. Світове співтовариство, формуючи нові міждержавні інституції, визначає новий формат правил і принципів, адекватних для подолання загроз і викликів сучасного глобального простору.

Гостроту проблеми та невідкладність її вирішення засвідчує традиційна Міжнародна конференція (лютий 2018 року, Мюнхен) з питань політики та безпеки. За своєю суттю це міжнародний дискусійний форум, який збирає політиків, дипломатів, військових, бізнесменів, наукових і громадських діячів з багатьох країн (учасників НАТО і Євросоюзу, а також держав, що грають важливу роль на світовій арені). Він передбачений для обговорення актуальних політичних й соціально-екологічних проблем, що стосуються балансу сил в міжнародних відносинах, зміцнення системи міжнародного права і демократичного світопорядку, вплив технологій на розвиток демократичних інститутів, ядерна й екологічна безпека і т. д. Результати цього форуму, як і низки інших міжнародних заходів подібного спрямування і тематики, виразно засвідчують, що в сучасному світовому глобалізаційному процесі стає очевидною потреба вдосконалення механізмів міжнародного правового регулювання, які дозволять своєчасно й ефективно відповідати на виклики та загрози. При цьому визнано, що система міжнародного права потребує вдосконалення та динаміки для набуття здатності своєчасно ідентифікувати загрози і виклики, створюва-

ти ефективні правові та інституційні засоби їхньої протидії [5].

Цей захід був максимально використано українською дипломатією не тільки для донесення своєї позиції і переговорів, а й проведення різноманітних зустрічей, обмінів думками, консультацій і різноманітних переговорів, присвячених широкому колу питань. Президент України Петро Порошенко у своїй промові наголосив на тому, що Росія веде гібридну війну проти всього світу. Також була висловлена зацікавленість в залученні більшої практичної та експертної допомоги НАТО для досягнення подальшого прогресу на цьому шляху. Серед безлічі анонованих тем увага також була приділена питанням врегулювання ситуації, що склалася на Донбасі. Голова Мюнхенської безпекової конференції Вольфганг Ішінгер назвав конфлікт на Сході України однією з найбільших загроз для міжнародної безпеки.

Загалом можна зробити узагальнюючий висновок, що на теперішній час у зв'язку з появою нових викликів і загроз різної форми і конфігурації забезпечення міжнародної безпеки залишається головною і надскладною проблемою сучасності. Нові види озброєнь, включаючи психолого-технологічного характеру та нарощування "традиційних" не залишають жодній державі можливостей забезпечити свою безпеку лише військово-технічними засобами. Стало очевидним, що безпека будь-якої держави не може бути забезпечена тільки за допомогою силових методів і засобів, а лише з використанням при цьому політичних і міжнародно-правових механізмів [10].

Однією із складових безпеки багатьох держав, зокрема й України, є трудова міграція населення в інші держави, внаслідок чого погіршується економічна, соціальна і разом з ними демографічна ситуація.

Скорочення студентів, особливо тих, що навчаються на комерційній основі тягне за собою й зменшення фінансування науково-дослідних робіт, можливості проведення інших наукових заходів. Це стосується також дієвості аспірантури і докторантури, науково-дослідної діяльності навчального закладу. У сукупності вони формують негативний вплив на інтелектуальний потенціал нації та інтелектуальну позицію держави у світовому просторі. Цей фактор стосується не тільки

України, але й багатьох інших країн світу. У глобальній популяції студентів, які навчаються не в країнах свого громадянства, українці складають трохи більше, ніж соту частину.

Окрім відтоку студентів варто звернути увагу й на сучасну проблему науки, яка полягає в недостатньому матеріальному забезпеченні науковців нашої держави. Розвинуті країни із потужними економіками сьогодні ведуть активну пропаганду щодо залучення висококваліфікованих науковців до різноманітних інноваційних проектів. Реалізація проектів в найближчому майбутньому дасть можливість їм остаточно закріпити за собою ключові позиції в світовому рейтингу.

Серед цих країн знаходяться західні європейські країни, США та Канада, очевидно ці країни цікавлять мігрантів з двох причин: потужна економіка та високий рівень розвитку науки. Слідом за цими країнами активно прогресують такі країни як Китай, Індія, Японія, незважаючи навіть на культурні відмінності. РФ та країни СНД менш привабливі через політичні обставини та нижчий рівень оплати праці.

Небезпека для наукового потенціалу нашої країни очевидна і вкрай важлива для національної економіки. Зростання академічної мобільності українських науковців та погіршення їхнього соціально-економічного стану, спричинятиме швидке переміщення, на більш вигідні соціально-економічні та професійні умови. Найталановитіших та висококваліфікованих кадрів через систему міжнародних наукових організацій, двосторонніх грантів на спільні проекти тощо. Ще одним фактором який має вплив на міграційні настрої науковців є низький рівень самореалізації та можливості вирішення глобальних наукових задач.

Розвинуті країни в яких діяльності державної політики спрямована саме розвитку науки і освіти активно функціонує академічна мобільність, а наукова еміграція відсутня. Саме академічна мобільність позитивно впливає на розвиток наукової спільноти. Менш розвиненим країнам для досягнення подібної високої мети, потрібні прораховані та цілеспрямовані заходи – наукова політика.

Чинник тероризму має вагомий вплив на урядову та загальну безпеку. Деякі держави

користуються гаслом “боротьба з тероризмом”, а окремі виявляються прихильниками тероризму в інших країнах для здобутку особистої внутрішньодержавної, геополітичної і регіональної мети.

За рівнем впливу тероризму Україна знаходиться на 17-му місці в світі (таблиця).

Таблиця – Глобальний індекс тероризму 2017 р.*

№	Країна	Показник
1	Ірак	10,000
2	Афганістан	9,441
3	Нігерія	9,009
4	Сирія	8,621
5	Пакистан	8,400
6	Ємен	7,877
7	Сомалі	7,654
8	Індія	7,534
9	Туреччина	7,519
10	Лівія	7,256
11	Єгипет	7,170
12	Філіппіни	7,126
13	Демократична Республіка Конго	6,967
14	Південний Судан	6,821
15	Камерун	6,757
16	Тайланд	6,509
17	Україна	6,557
18	Судан	6,453

Примітки: укладено на основі [4].

Відносно стану глобального тероризму у 2017 р. в індексі *The Global Terrorism Index*, поширеному Інститутом економіки та миру 6,557 бали одержала Україна. Максимально небезпечний стан серед усіх країн у Європі має Україна. Необхідно відзначити, що методи які застосовує Інститут економіки та миру, відносить інциденти агресії Росією мілітарних організацій проти України до терористичних актів. Рівень впливу тероризму в Україні знизився у порівнянні з минулорічним зві-

том: Україна була на 11 місці і мала 7,1 бала у *The Global Terrorism Index 2016* [4].

Із 2014 року Україна входить до двадцятки країн, найбільше загрожених тероризмом, і має найвище зростання [13] у регіоні за минулі 15 років. Україна є однією з десяти держав, у яких спостерігається доволі значне покращення ситуації, оскільки в Україні терористичні напади здійснює лише одна терористична група – “ДНР”, і вони здебільшого спрямовані проти українських військовиків.

Європол виділяє провідні види сучасного тероризму в залежності від цілей: – джихадистський; – етно-націоналістичний та сепаратистський; – “лівий” та анархістський; – “правий”; – тероризм однаків. Цей поділ дозволяє виявляти активні терористичні організації та визначати, які з них являють загрозу в світі та для України. Супутникові знімки можна отримати у вільному доступі будь-якої місцевості або ймовірного об’єкта терористичної атаки. Необхідно виділити останні тенденції щодо використання терористичними організаціями новітніх технологій та активність у кіберпросторі: здійснення вербувальної роботи, поширення пропаганди, тобто це пов’язано із виконанням хакерських атак.

ВИСНОВКИ

Шлях до гарантій безпеки кожної окремої держави лежить через всесвітнє зміцнення загальної безпеки: “основним історичним парадоксом, з яким найчастіше стикаємося, є те, що незважаючи на збільшення засобів і технологій забезпечення безпеки, кількість загроз не зменшується, а навпаки, зростає” [2, с. 4]. Усеосяжна система міжнародної безпеки висуває потребу вироблення нового підходу до проблеми забезпечення миру та безпеки на планеті, зокрема такого у якому взаємопов’язано і взаємозалежно застосовуються основні види міжнародно-правових гарантій – нормативних, організаційних, матеріальних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Bilas, I. (2011). OON ta suchasni vyklyky i zahrozy mizhnarodnii spilnoti ta bezpetsi v umovakh hlobalizatsii [The UN and current challenges and threats to the international community and security in the context of globalization]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, 96(1), 34–39 (in Ukrainian)

- [Білас, І. (2011). ООН та сучасні виклики і загрози міжнародній спільноті та безпеці в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 96(1), 34–39].
2. Chekalenko, L. (Ed.). (2013). *Svitovi intehtatsiini protsesy v umovakh transformatsii mizhnarodnykh system* [World integration processes in the conditions of transformation of international systems]. Kyiv: Dyplomatychna akademiia Ukrainy pry MZS Ukrainy (in Ukrainian) [Чекаленко, Л. (Ред.). (2013). *Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем*. Київ: Дипломатична академія України при МЗС України].
 3. Filipenko, A. (2002). *Tsyvilizatsiini vymiry ekonomichnoho rozvytku* [Civilizational dimensions of economic development]. Kyiv: Znannia Ukrainy (in Ukrainian) [Філіпенко, А. (2002). *Цивілізаційні виміри економічного розвитку*. Київ: Знання України].
 4. Institute for Economics & Peace. (2018). *The Global Terrorism Index 2017: Measuring and understanding the impact of terrorism*. Retrieved September 1, 2020, from <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Global%20Terrorism%20Index%202017%20%284%29.pdf>
 5. Kolomiets, O. (2013). *Kontsept mizhnarodnoi bezpeky v konteksti hlobalizatsii* [The concept of international security in the context of globalization]. Kyiv: Vydavnytstvo KМУ (in Ukrainian) [Коломієць, О. (2013). *Концепт міжнародної безпеки в контексті глобалізації*. Київ: Видавництво КМУ].
 6. Nikolaeva, E. (2001). *Mezhdunarodno-pravovye problemy mezhdunarodnykh nepravitelstvennykh organizatsii* [International legal problems of international non-governmental organizations] (Doctoral dissertation). Moscow (in Russian) [Николаева, Э. (2001). *Международно-правовые проблемы международных неправительственных организаций* (Кандидатская диссертация). Москва].
 7. Pylypenko, O. (2014). *Suchasni problemy mizhnarodnoi bezpeky* [Modern problems of international security]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, 123, 16–23 (in Ukrainian) [Пилипенко, О. (2014). Сучасні проблеми міжнародної безпеки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 123, 16–23].
 8. Pyrozhekov, S. (2004). *Sotsialnyi prohres i problemy bezpeky* [Social progress and security issues]. *Stratehichna panorama*, 4, 3–9 (in Ukrainian) [Пирожков, С. (2004). Соціальний прогрес і проблеми безпеки. *Стратегічна панорама*, 4, 3–9].
 9. Savenko, S. (2017, October 26). *Ukrainci na eksport: sohodni i zavtra trudovoi mihratsii* []. *Fainens.yua*. Retrieved September 1, 2020, from <https://news.finance.ua/ua/news/-/413402/ukrayintsi-na-eksport-sogodni-i-zavtra-trudovoyi-migratsiyi> (in Ukrainian) [Савенко, С. (2017, Жовтень 26). Українці на експорт: сьогодні і завтра трудової міграції. *Файненс.юа*. Актуально на 01.09.2020. <https://news.finance.ua/ua/news/-/413402/ukrayintsi-na-eksport-sogodni-i-zavtra-trudovoyi-migratsiyi>].
 10. Smozhenko, T., & Skrynnyk, Z. (Ed.). (2015). *Ukrainska liudyna v yevropeiskomu sviti: vymiry identychnosti* [Ukrainian man in the European world: dimensions of identity]. Kyiv: UBS NBU (in Ukrainian) [Сможенко, Т., & Скринник, З. (Ред.). (2015). *Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності*. Київ: УБС НБУ].
 11. Trebin, M. (Ed.). (2015). *Politolohichni entsyklopedychni slovnyk* [Political science encyclopedic dictionary]. Kharkiv: Pravo. [Требін, М. (Ред.). (2015). *Політологічний енциклопедичний словник*. Харків: Право].
 12. Yuskiv, Kh. (2016). *Novi vyklyky ta zahrozy dlia systemy natsionalnoi bezpeky derzhavy v umovakh transformatsii systemy mizhnarodnykh vidnosyn na hlobalnomu y rehionalnomu rivniakh: teoretyko-metodolohichni ta prykladni aspekty* [New challenges and threats to the national security system in the context of the transformation of the system of international relations at the global and regional levels: theoretical and methodological and applied aspects].

Mizhnarodni vidnosyny, 11. Retrieved September 1, 2020, from

http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2903/2602 (in Ukrainian)

[Юськів, Х. (2016). Нові виклики та загрози для системи національної безпеки держави в умовах трансформації системи міжнародних відносин на глобальному й регіональному рівнях: теоретико-методологічні та прикладні аспекти. *Міжнародні відносини, 11*. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2903/2602].

13. Zhabin, S., Kazmina, O., & Vasyliuk, O. (2018). Migrantsiini namiry molodykh uchenykh NAN Ukrainy: za danymy sotsiologichnoho opytuvannia 2017 roku. *Сpilne: zhurnal sotsialnoi krytyky*. Retrieved September 1, 2020, from <https://commons.com.ua/uk/migracijni-namiri-molodih-uchenih> (in Ukrainian)
- [Жабін, С., Казьміна, О., & Василюк, О. (2018). Міграційні наміри молодих учених НАН України: за даними соціологічного опитування 2017 року. *Спільне: журнал соціальної критики*. URL: <https://commons.com.ua/uk/migracijni-namiri-molodih-uchenih>].